

KKTC PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	16
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	18
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	25
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	27

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

İthalat ve İhracat

KKTC’nde İthalat veya ihracat yapacak gerçek ve tüzel kişiler Ekonomi ve Enerji Bakanlığı nezdinde ithalatçı veya ihracatçı olarak kayıtlarını yaptırmak zorundadırlar. İthalatçı veya ihracatçı olarak kayıt yaptırmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin Kıbrıs Türk Ticaret Odasına veya Kıbrıs Türk Sanayi Odasına veya Kıbrıs Türk Esnaf ve Zanaatkarlar Odasına ye olmaları koőuludur.

İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğü ekli Birinci Cetvelde yer alan “İthalatçı – İhracatçı Belgesi” için yapılacak müracaatlarda, gerçek veya tüzel kişilere ait oda kayıt belgesi, şirket kayıt belgesi, gerçek kişilerin kimlik kartı belgeleri ve Bakanlığın uygun göreceği diğer bilgi ve belgelerin sunulması gerekir.

“İthalatçı-İhracatçı Belgesi” takvim yılı baőından takvim yılı sonuna kadar geçerli olup sürenin bitiminde Bakanlığa vize ettirilmesi ile geçerliliği devam edebilir.

nc ülkelerden veya Türkiye Cumhuriyeti’nden yapılacak ithalat Bakanlık veya banka tarafından onaylanan proforma fatura ve/veya fatura ve/veya Bakanlığın uygun göreceği belgenin onay tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde yapılır.

İhracatta, ihraç izni süresi, belge onay tarihinden itibaren baőlar ve altmış gün geçerlidir. İhraç süreleri zorunlu ve haklı nedenlerle Bakanlık tarafından en çok otuz güne kadar uzatılabilir.

nc ülkelerden veya Türkiye Cumhuriyeti’nden ithal edilecek İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğüne ekli Dördüncü Cetvelde yer alan herhangi bir malın ön izin verme yetkisini haiz olan Bakanlıktan n izninin ve/veya meslek kuruluşlarından uygunluk belgesinin alınması ve ithal giriőiminde uygunluk belgelerinin ve/veya n izinlerin Bakanlığa ve/veya Gümrük ve Rüsumat Dairesi’ne ibrazı gerekir.

İlgili makam uygunluk belgesi ve/veya n izni düzenlerken sağlık ve standartlara uygunluğu dikkate alarak düzenler. Ancak, Bakanlık her uygunluk belgesi ve/veya ön izin alınan mala ithal izni vermek zorunda değildir.

Besin katkı maddeleri ile mamül katkılı besinlerin ithalatından önce, Sağlık Bakanlığından n izin alınması gerekir.

İthal edilecek malların kullanılmamıő olması gerekir. Kullanılmıő olan herhangi bir malın ithali için Bakanlık tarafından proforma fatura ve/veya fatura onaylanmaz ve/veya banka tarafından işleme alınamaz. Böyle malların ithalatı ancak İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğüne ekli Altıncı Cetveldeki zel ithal izni ile yapılabilir. Ancak, ikinci el ve/veya kullanılmıő fakat yenileőtirilmiő tarım araçları ve ilgili Bakanlıktan yatırım izni alan kuruluşların ithal edecekleri yatırım malları, motorlu ve motorsuz kara, ulaşım araçları ile tarımsal araçlara ait

proforma faturalar ve/veya faturalar, ithalatçı tarafından talep edilmesi halinde Bakanlık tarafından üçüncü ülkelerden veya Türkiye Cumhuriyeti'nden işlem göreceklerini gösteren kayıt düşülerek onaylanabilir.

Ateşli silah ile aksam ve parçalarının ithalinde silahın cinsine göre, İçişleri Bakanlığı, Polis Genel Müdürlüğü ve/veya Bakanlar Kurulundan Ateşli Silah İthal Ruhsatı alınması gerekir. Bakanlık, Ateşli Silahlar Yasasının silah ticaretini düzenleyen ilgili madde kuralına uygun olarak ticari nitelikteki silahların ithalini tasvip edebilir.

Kıymetli metaller, kıymetli taşlar ve bunlardan mamul eşyanın KKTC'ne ithal ve ihracı Para Kambiyo ve İnkişaf Dairesinin (Maliye Bakanlığı) izniyle yapılır. Ancak eski eser niteliği taşıyan malların (antika) ithali ve ihracı Turizm ve Çevre Bakanlığının ön iznine tabi olup, Bakanlığın uygun göreceği şartlarda Gümrük ve Rüsumat Dairesi'ne muhatap bir yazı ve/veya ihraç izni ile yapılabilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nden yapılacak ithalatlara ilişkin olarak İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğüne ekli Üçüncü Cetvelde yer alan malların ithal edilebilmeleri için ithalat girişimlerinden önce proforma faturanın ve/veya faturanın ve/veya Bakanlığın uygun göreceği belgenin Bakanlıktan onaylatılması gerekir. Belirtilen belgeler üzerine Türkiye Cumhuriyeti'ne mahsus olduğunu belirlemek amacıyla kayıt düşülür.

KKTC gümrüklerine getirilen herhangi bir malın gümrük antrepolarına aktarılmasında Bakanlığın ve/veya bankaların onayladığı ithal izinleri aranmaz.

Sanayi yatırımlarının acil ihtiyacı olan ve 1.000 ABD doları tutarına kadarki yedek parçaların ithalatında süreklilik haline getirilmemesi koşuluyla Gümrük ve Rüsumat Dairesi ve bankalar tarafından Bakanlığın onayı aranmadan işleme alınabilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden ihraç edilecek herhangi bir mal için Bakanlıktan önceden bu İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğüne ekli Yedinci Cetvel veya Sekizinci Cetvelde yer alan ihraç izni belgeleri ile ihraç izni alınması gerekir.

İhraç izinlerinin değerlendirilmesinde, reddedilmesinde, ihraç edilecek malların miktar bazından azaltılmasında veya tümüyle onaylanmasında, önceden ihraç fiyatının belirlenmesinde veya ihracatçının belirlediği ihraç fiyatının aynen onaylanmasında veya ihraç fiyatının Türk Lirası veya döviz olarak belirlenmesinde Bakanlık yetkilidir.

Bakanlık;

- Mallar üzerinde KKTC'ne yapılan işlemin (yaratılan katma değer ve yerel girdi) yeterli olup olmadığına,
- İhraç edilecek malların KKTC'ndeki tüketim malları ile stok durumuna,
- İhracatın şartları ile yapılacak ihracatın İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğü kurallarına ve Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası'na uyup uymadığına,
- İhraç edilecek malların ihracatında ihraç malının ihraç fiyatını önceden belirlemeye veya ihracatçının fiyatını uygun görmesi halinde ihraç izni üzerinde yer alan fiyattan ihraç iznini işleme almaya karar verebilir.

Ancak, akreditifli ihracatta akreditifin ihraç fiyatının üzerinde olması halinde akreditif esas alınır.

İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğüne ekli Beşinci Cetvelde yer alan malların ihracı, ilgili Bakanlıkların ön iznine bağlıdır.

Türkiye Cumhuriyeti'ne yapılacak sanayi ürünleri ihracatının, KKTC ile T.C. arasında imzalanan protokollerde ön görülen katma değer ve yerel girdi oranlarına uygun olması esastır. Bu amaçla Türkiye Cumhuriyeti'nden temin edilen "T.C. menşeli girdiler" yerel girdi sayılır.

KKTC'nden herhangi bir malın re-eksport edilebilmesi için ihracatçının, ihracat girişiminden önce Bakanlıktan İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğüne ekli Yedinci Cetvelde yer alan "İhracat Re-Eksport izin Belgesi" ile ihraç izni alması gerekir. İthal edilen malların re-eksport edilmesinde, ihracatçının sunduğu ihraç fiyatı, Bakanlık tarafından uygun görülebilir veya değiştirilebilir.

Üçüncü ülkeler veya Türkiye Cumhuriyeti'ne yapılacak geçici ihracat ile bu ülkelere yapılacak geçici ithalatlar aşağıdaki esaslar çerçevesinde gerçekleştirilir:

- Üçüncü ülkelere KKTC'ne ham ve/veya yarı mamül ve/veya haldeki malın işlem görmesi veya işlemde yer alması amacıyla geçici olarak ithali ve söz konusu işlemden sonra üçüncü ülkeye döviz karşılığı ihracı,
- Türkiye Cumhuriyeti'nden KKTC'ne ham ve/veya yarı mamül ve/veya mamül haldeki malın işlem görmesi veya işlemde yer alması amacıyla geçici olarak ithaline ve söz konusu işlemden sonra Türkiye Cumhuriyeti'ne Türk Lirası veya üçüncü ülkelere döviz karşılığı ihracı,
- Üçüncü ülkelere ve/veya Türkiye Cumhuriyeti'nden ithal edilecek ve üretime doğrudan veya dolaylı katkı sağlayacak makine ve teçhizatın geçici ithali ve geçici ithal süresi sonunda ithal edildiği ülkeye ihracı,
- KKTC'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne veya üçüncü ülkelere ham ve/veya yarı mamül ve/veya mamül malın işlem görmesi veya işlemde yer alması amacıyla geçici ihracı.

Üçüncü ülkelere ve Türkiye'den ithal edilecek bazı malların orijinal proforma faturasının ve/veya Bakanlığın uygun göreceği belgelerin Bakanlıkça onaylanabilmesi için önceden ön izin vermeye yetkili kuruluşlardan ön izin alınması gerekir. İlgili kuruluş ön izni düzenlerken sağlık ve standartlara uygunluğu dikkate alarak ön izin düzenler. Ancak Bakanlık her ön izin alınan mala izin vermek zorunda değildir.

Ön izne tabi söz konusu mallar ile ön izin alınması gereken kuruluşların listesine (<https://ticaret.gov.tr/MEVZUAT/DI%C5%9E-T%C4%B0CARET-MEVZUATI>) web adresinden ulaşılabilir.

Gümrük Vergileri

Gümrük vergileri, "Gümrük Vergileri Tarife Yasası" çerçevesinde tarh, tahakkuk ve tahsil edilmektedir.

KKTC'ne ithal edilen mallar, mevzuatta belirtilen muafiyet ve istisnalardan yararlanmamaları halinde, mezkur Kanun ekini teşkil eden II sayılı Cetvelde karşılarında belirtilen nispetlerde gümrük vergisine tabi bulunmaktadır.

Gümrük tarifelerine ilişkin detaylı bilgiye (<https://qiris.qbs.gov.ct.tr/tarife-maketi>) web sitesinden ulaşılabilir.

Malların gümrüklenmesinde, ithalatçısı, mal sahibi veya bunlar tarafından gümrük işlemlerini yürütmek için görevlendirilen gümrük komisyoncusu bu Yasa uyarınca tarh ve tahakkuk edilen vergilerin usulüne göre Gümrük İdarelerine ödenmesinden hep birlikte ve ayrı ayrı yükümlüdürler.

Söz konusu Yasa eki V. Cetvelde belirlenen ülkelerden ve T.C.'nden, imal edilmiş tütün dışında, yolcu beraberli veya posta kanalı ile ithal edilmiş mallara, bu maddenin (1)' inci fıkrasında öngörülen ülkelerde yetiştirilen, üretilen veya imal edilen malların;

- Satış amacıyla getirilmiş olmaması,
- Gönderilen malın kıymetinin 10.000 avronun veya yolcu beraberli getirilen malın kıymetinin 50.000 avronun üzerinde olmaması; hallerinde Müdürün uygun görüp koyacağı koşullara bağlı kalınarak dolaşım ve menşe belgesi aranmadan bu Yasa'daki AB, EFTA Vergi oranları uygulanmasına gidilebilir.

KKTC'de üretilip üretilmediklerine bakılmaksızın, ihraç edilen malların hariçte bulundukları, Müdürün saptayacağı makul süre içerisinde, şekil değiştirmeden herhangi bir işlem veya ameliyeye bağlı tutulduktan sonra tekrar ithal edilmeleri halinde, bu işlem ve ameliye giderlerine ihraç ve tekrar ithal edilmesi için yapılan harcamalar da eklenerek, bulunan toplam giderler kıymeti üzerinden, gümrükleme anında yürürlükte olan oranlar üzerinden ithalat vergileri alınır. Ancak, Gümrük Yasası'nın 31'inci maddesi kapsamına giren ve herhangi bir işlem ve ameliyeye bağlı tutulmadan tekrar ithal edilen mallara bu madde kuralları uygulanmaz.

Katma Değer Vergisi

KDV Yasasının 28 inci maddesinin 1 inci fıkrasına istinaden çıkarılan Tüzük çerçevesinde tahsil edilecek KDV oranları beş cetvel halinde belirlenmiş olup, cetvellerde tanımlanan mal ve hizmet alımlarından %0, %5, %10, %16 ve %20 oranlarında KDV tahsilatı yapılmaktadır.

İlgili Tüzük, (<https://www.vergi.gov.ct.tr/?q=content/yasa-ve-t%C3%BCz%C3%BCkler>) web adresinde yer almaktadır.

Fiyat İstikrar Fonu

Fiyat İstikrar Fonu Yasası ile bu Yasanın 6 ve 7nci maddelerine istinaden Bakanlar Kurulunca ihdas edilen Emirname çerçevesinde, bazı malların ithalatı, ihracatı ve imalatından Fiyat İstikrar Fonu adı altında eş etkili mali yükümlülük tahsilatı yapılmaktadır.

Bu çerçevede,

- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ithal edilen ve mezkur Emirname'nin Eki Cetvel I'de gösterilen mallar için,
 - Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden ihraç edilen ve Ek Cetvel II'de gösterilen mallar için,
 - Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde imal edilen ve Ek Cetvel III'de mallar için,
- Anılan cetvellerde belirlenen miktarlar ve/veya oranlar üzerinden Fiyat İstikrar Fonu'na yatırılır. AB-EFTA-TC ile üçüncü ülkeler için ayrı oran ve/veya miktarlarda fiyat istikrar fonu tahsil edilmektedir.

Rıhtım Harcı

22/1978 sayılı "Rıhtım Harçları Yasası" çerçevesinde KKTC'ye ithalat ve KKTC'den ihracatta bazı mallardan rıhtım harcı tahsilatı yapılmaktadır.

Rıhtım Harçlarının yükümlüsü, ithalatta ithal eden, ihracatta ise ihraç edendir.

Rıhtım Harçları, İthalatta anılan Yasaya ekli I'inci Cetvel'e, İhracatta II' inci Cetvel'e ve Transit İthalatta III' üncü Cetvele göre saptanır.

Bakanlar Kurulu, Resmi Gazete'de yayımlayacağı bir tüzükle, bu Yasaya ekli Cetvellerde belirtilen harçları indirebilir veya her yıl yüzde yüzünü aşmamak koşuluyla, on katından fazla olmayan bir miktara kadar artırılabilir veya muafiyet verebilir.

Bakanlar Kurulu, Resmî Gazete de yayınlanacak bir Emirname ile Emirnamede belirtilecek herhangi bir üçüncü devlet limanından ihraç veya ithal edilecek eşya için, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içindeki herhangi bir limandan ihraç veya ithal edilen eşya için ödenen kadar rıhtım harcı ödenmesini emredebilir.

Rıhtım Harçları, ithalat ve ihracattan önce, Gümrük Vergisinin tabi olduğu esaslara göre, ilgili Gümrük İdaresine ödenir. Gümrük İdareleri, rıhtım harçları ödenmemiş malların gümrükten geçişine izin vermez.

Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı

13/1981 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumu Yasası" çerçevesinde hali hazırda tütün mamulleri ile motorlu araç ithalatından Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı tahsil edilmektedir.

Hangi amaçla olursa olsun (Duty Free dahil) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ithal edilen her türlü puro, pipo tütünü ve sigaraların gümrük vergilerinin tahsili anında ve onunla beraber gümrük idaresince tahsil edilen her türlü vergi, resim, harç, prim ve fonun malın CİF bedeline eklenmesiyle bulunan tutarı üzerinden %3,5 (yüzde üç buçuk) oranında "Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı" tahsil edilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde imal edilen her türlü puro, pipo tütünü ve sigaraların imalatçıları tarafından malın imalatçı satış fiyatı üzerinden %1,5 (yüzde bir buçuk) oranında "Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı" tahsil edilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ithal edilen motorlu araçlardan Gümrük İdaresi tarafından belirlenecek ve gümrük vergisine matrah teşkil edecek kıymeti üzerinden %2,5 (yüzde iki buçuk) oranında, "Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı" tahsil edilir. Ancak tarımsal araçlar ile resmi hizmet amacı ile kullanılmak üzere ithal edilen, malul kişilerin kullanabilmesi için özel olarak imal edilen ve bu kişiler adına gümrüklenen araçlardan katılma payı tahsil edilmez.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun onaylayacağı bir tüzükle Kanunun 6'ncı maddesinin (1)'inci, (2)'nci ve (3)'üncü fıkralarda öngörülen mallardan %0 ile %5 oranları arasında "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Güvenlik Kuvvetleri Kurumuna Katılma Payı" tahsil edilmesini ve katılma payı tahsil edilecek başka mal türlerinin de tüzük kapsamına alınmasını düzenleyebilir.

Turizm Teşvik Fonu

Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası kapsamına giren ve Bakanlık tarafından onaylanan turizm yatırımlarını, kredilerle desteklemek ve/veya faiz iadesi vermek, ulaşımı teşvik etmek, içte ve dışta ülke turizmini tanıtmak, pazarlamak, mali teşvik yardımıyla bulunmak ve genel olarak turizmi geliştirmek amacıyla Turizm Geliştirme ve Tanıtma Fonu kurulmuştur.

Turizm Geliştirme ve Tanıtma Fonu gelirleri, 16/1987 sayılı Turizm Endüstrisi Teşvik Yasasının 16. maddesinde belirtilmiş olup söz konusu yasaya (<https://www.mahkemeler.net/cqi-bin/elektroksarf.aspx?which-letter=T>) web adresinden ulaşılabilir.

Genel Tarım Sigorta Fonu

Genel Tarım Sigorta Fonu Bitkisel Üretim Zorunlu Sigorta Tüzüğü çerçevesinde, gerçek veya tüzel kişiler tarafından ithal edilen tüm tarımsal ürünlerden ithal anında toplam fatura bedelinin %2'si oranında prim kesilir ve fona yatırılır.

Mazot ithalatı yapan özel ve/veya tüzel kişilerden ithal anında CIF mal bedeli üzerinden %1 oranında prim tahsil edilir ve Fona yatırılır.

Gerçek veya tüzel kişiler tarafından ithal edilen her türlü gübreden ithal anında toplam fatura bedeli üzerinden %8 oranında prim kesilerek fona yatırılır.

Narenciye ve patates ihracatı ile uğraşan özel ve tüzel kişiler de ihraç ettikleri her ton narenciye ve patates ürününün tescil bedelinin %1'i oranında bir tahsilatı ihraç anında fona ödemek zorundadırlar.

Genel Tarım ve Sigorta Fonu Hayvancılık Zorunlu Sigorta Tüzüğü çerçevesinde ise,

Sigorta kapsamına giren hayvansal zararların tazmin edilmesinde kaynak teşkil edilecek prim gelirleri aşağıda belirtilen durumlarda ve oranlarda adı geçen KKTC Kurum ve Kuruluşları tarafından tahsil edilir ve Fon'a aktarılarak gelir kaydedilir.

(1) Süt Kurumu tarafından üreticilerden satın alınan toplam ham süt fiyatının % 1'i oranında;

(2) İç Piyasada satılan Yemlik Arpa Satışları sırasında Toprak Ürünleri Kurumu tarafından arpa satış bedellerinin % 0.5'i oranında;

(3) Belediyeler ve/veya hayvan kesimlerinden sorumlu kuruluşlarından, kesimhanelerde hayvan kesimi yaptıran özel veya tüzel kişilerden, her koyun, keçi ve sığır cinsinden hayvan karkası için Belediyelerin alacağı “Damga Resmi”nin yarısı kadar bir miktarı Fon adına tahsil edilir ve Fon’a aktararak gelir kaydedilir.

(4) Gümrük ve Rüsumat Dairesi tarafından,

(A)Gümrük ve Rüsumat Dairesi tarafından; Canlı hayvan ve et ihracatı yapan özel ve/veya tüzel kişilerden aşağıda GTİP numarası verilen kalemlerden ihraç anında toplam ihraç fiyatının % 1'i oranında;

0101 Canlı atlar, eşekler, katırlar ve bardolar

0102 Canlı büyükbaş hayvanlar (at, eşek, katır ve bardolar hariç)

0103 Canlı domuzlar

0104 Canlı koyun ve keçiler

0105 anlı kümes hayvanları

0106 Canlı diğer hayvanlar

0201 Sığır eti (taze soğutulmuş)

0202 Sığır eti (dondurulmuş)

0203 Domuz eti (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0204 Koyun ve keçi etleri (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0205 At, eşek, katır veya bardo etleri (taze soğutulmuş veya dondurulmuş)

0206 Sığır, domuz, koyun, keçi, at, eşek, katır ve bardoların yenilen sakatatı taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0207 Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0208 Diğer etler ve yenilen sakatat (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0209 Domuz ve kümes hayvanlarının yağları (taze, soğutulmuş, dondurulmuş, tuzlanmış, salamura, kurutulmuş veya tütsülenmiş)

0210 Et ve yenilen sakatat (tuzlanmış, salamura, kurutulmuş veya tütsülenmiş)

0301 Canlı balıklar

0302 Balıklar (taze veya soğutulmuş)

0303 Balıklar (dondurulmuş)

0304 Balık filetoları ve diğer balık etleri (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0305 Balıklar (kurutulmuş, tuzlanmış, salamura edilmiş veya tütsülenmiş)

0306 Kabuklu hayvanlar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış veya benzer işlem görmüş)

0307 Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)

0308 Suda yaşayan omurgasız hayvanlar (kabuklu hayvanlar ve yumuşakçalar hariç) (canlı, taze, sağ, dondurulmuş, kuru., tuz, vs.)

(B)Yapağı ve kesime tabi tutulmuş hayvanların et haricindeki kısımlarından herhangi birinin ihracatını yapan özel ve/veya tüzel kişilerden aşağıda G.T.İ.P. numarası verilen kalemlerin ihracı anında ihraç bedeli üzerinden %1'i oranında;

4101 Sığır (bufalo dâhil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri

4102 Koyun ve kuzuların ham derileri

4103 Diğer ham post ve deriler

5101 Yün ve yapağı (kardesiz/taranmamış)

5102 İnce veya kaba hayvan kılları (kardesiz/taranmamış)

5103 Yün, ince veya kaba hayvan kıllarının döküntüleri (ditme hariç)

(C)Et, Süt, Süt Tozu, etten ve süttten mamul gıda maddeleri (çocuk beslenmesinde kullanılan süt ve süttten mamul gıdalar hariç) ithal eden özel ve/veya tüzel kişilerden aşağıda G.T.İ.P. numara ı verilen kalemlerin ithali anında toplam fatura bedeli üzerinden %2'si oranında;

0201 Sığır eti (taze/soğutulmuş) ithal anında

0202 Sığır eti (dondurulmuş)

0203 Domuz eti (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0204 Koyun ve keçi etleri (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0205 At ek, katır veya barda etleri (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0206 Sığır, domuz, koyun, keçi, at, eşek, katır ve bardoların yenilen sakatatı (taze soğutulmuş veya dondurulmuş)

0207 Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0208 Diğer etler ve yenilen sakatat (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0209 Domuz ve kümes hayvanlarının yağları (taze, soğutulmuş, dondurulmuş, tuzlanmış, salamura, kurutulmuş veya tütsülenmiş)

0210 Et ve yenilen sakatat (tuzlanmış, salamura, kurutulmuş veya tütsülenmiş)

0301 Canlı balıklar

0302 Balıklar (taze veya soğutulmuş)

0303 Balıklar (dondurulmuş)

0304 Balık filetoları ve diğer balıketleri (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)

0305 Balıklar (kurutulmuş, tuzlanmış, salar nura edilmiş veya tütsülenmiş)

0306 Kabuklu hayvanlar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış veya benzer işlem görmüş)

0307 Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)

0308 Suda yaşayan omurgasız hayvanlar (kabuklu hayvanlar ve yumuşakçalar hariç) (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)

0401 Süt ve krema (konsantre edilmemiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içermeyen)

0402 Süt, krema (konsantre edilmiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içerenler) (402.29.1 1.00 hariç)

0403 Yayık altı süt, pıhtılaşmış süt ve krema, yoğurt, kefir ve diğer fermente edilmiş veya asitliği arttırılmış süt ve krema

0404 Peynir altı suyu ve tabii süt bileşenlerinden ibaret diğer ürünler

0405 Süttten elde edilen yağlar, sürülerek yenilen süt ürünleri

0406 Peynir ve pıhtılaşmış ürünler

0407 Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları

0408 Kuş, kümes hayvanlarının kabuksuz yumurtaları ve yumurta sarıları

0409 Tabii bal

0410 Tarifede yer almayan yenilen hayvansal menşeli ürünler

1501 Katı domuz yağı ve kümes hayvanlarının katı yağı

1502 Sığır, koyun/keçi yağı

1503 Domuz yağı stearini, sıvı lard, oleo yağ ve sıvı don yağı

1504 Balıkların veya deniz memelilerinin katı ve sıvı yağı

1505 Yapağı yağı ve bundan elde edilen yağlı maddeler (lanolin dâhil)

1506 Diğer hayvansal katı ve sıvı yağlar ve bunların fraksiyonları

1601 Etten, sakatattan/kandan yapılmış sosisler vb. ürünler

1602 Hazırlanmış veya konserve edilmiş et, sakatat veya kan

1603 Et, balık, kabuklu hayvan, yumuşakça ve diğer su omurgasızların hülasa ve suları

1604 Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızların hülâsa ve suları

1605 Hazırlanmış/konserve edilmiş kabuklu yumuşakçalar ve diğer su omurgasızları

2105 Dondurma ve yenilen diğer buzlar

2104.10.10.00.11 Et suyu hayvanlar,

2301 Et, sakatat, deniz hayvanı vs. (yemeye uygun olmayan) unu, belletti, kıkırdakları (donyağı tortusu)

Kesinti yapılır".

Stopaj

Stopaj beyannamesi, işverenler veya Gelir ve Vergi Yasası kuralları uyarınca vergi kesintisi yapmakla sorumlu diğer yükümlüler tarafından kesilen vergilerin topluca aylık ve yıllık olarak Gelir ve Vergi Dairesine bildirilmesine özgüdür. Yapılan ödemelerin ve tahakkukların ve bunlara ait vergilerin bir merkezden bildirilmesi zorunludur.

Gelir ve Vergi Yasası'nın 31. ve 32. maddelerde belirtilen kazanç ve iratlardan yapılan vergi kesintisi, çeşitlerine göre ayrı bir stopaj beyannamesi ile verilir.

Gelir Vergisi Yasası'nın 31(4) maddesi uyarınca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ithal edilecek mallara %0 ile %6 arasında gelir vergisi stopaj oranları uygulanmaktadır.

Bandrol Ücretleri

Radyo ve Televizyon Ruhsat Harçları Tüzüğü çerçevesinde ithal edilen radyo ve televizyonlardan, cihaz kullanım süresine bakılmaksızın cihazın gümrükten çekilmesi anında ve bir defaya mahsus olmak üzere tasarruf ruhsat harcı alınmaktadır.

Diğer Ücretler

İthalatta alınan mali yükümlülüklerin yanında, ithal edilen malların cinsine göre değişik kurum ve kuruluşlarca, "Tarım Teftiş Ücreti", "Gıda Kontrol Ücreti", "Ek Mesai Ücreti", "Nezaret Ücreti", "Veteriner Kontrol Ücreti" adı altında verilen hizmetin karşılığı olarak muhtelif miktarlarda ücret tahsilatı yapılmaktadır.

Tarife Dışı Engeller

KKTC'deki alt yapı eksiklikleri ve lojistikte yaşanan sıkıntılar dış ticareti olumsuz etkilemektedir. KKTC'de bazı tarım ürünleri ithalatında zaman zaman kısıtlamalar yapılmaktadır. Ülkeye girişi yasak olan ürünler, tüketicilerin korunmasına ilişkin gıdaların resmi kontrolü ve hijyen yasası gibi bilgiler KKTC Tarım Dairesi (tarimdairesi.gov.ct.tr/mevzuat) web adresinde yer almaktadır.

Ayrıca ithalatta ön izin alınması gereken ürünler, KKTC Ticaret Dairesi (ticaret.gov.ct.tr/MEVZUAT/DIS-TICARET-MEVZUATI) web adresinde İthalatı ve İhracatı Düzenleme ve Denetim Tüzüğü'nde detaylı olarak bulunmaktadır.

İç Vergiler ve Oranları

KDV

KDV Yasasının 28'inci maddesinin 1'inci fıkrasına istinaden çıkarılan Tüzük çerçevesinde tahsil edilecek KDV oranları beş cetvel halinde belirlenmiş olup, aşağıdaki şekilde gruplandırmak mümkündür.

Oranlar

Standart Oran %16

Diğer Oranlar %0 (genellikle temel gıda maddeleri)

%5 (genellikle yiyecek, ilaç, gazete, turizm ve eğitim hizmetleri)

%10 (genellikle akaryakıt, gaz, konfeksiyon, inşaat malzemeleri, lokanta ve müteahhitlik hizmetleri)

%20 (genellikle tütün mamülleri, alkollü içecekler, mücevherat ve GSM hizmetleri)

Tüm KDV mükellefleri aylık beyan verir.

Gelir Vergisi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içinde yerleşmiş gerçek kişilerin bir takvim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içinde ve dışında her türlü kaynaktan elde ettikleri kazanç ve iratların safi tutarı gelir vergisine bağlıdır.

Yabancılar ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içinde yerleşmiş olmayan gerçek kişiler, sadece Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler.

Kurumlar Vergisi

KKTC'de Kurumlar Vergisi 41/1976 sayılı "Kurumlar Vergisi Yasası"na göre alınmaktadır.

- ✓ Sermaye Şirketleri;
- ✓ İktisadi Kamu Kuruluşları;
- ✓ Dernek ve Vakıflara ait İktisadi İşletmeler ve
- ✓ Kooperatif Şirketler

Kurumlar Vergisine tabidir. Yasanın 7. maddesinde yazılı kurumlar, Kurumlar vergisinden muaftır.

Belediye Meslek Vergisi

Devletten, kamu kurum ve kuruluşlardan, tüzel kişi ve ortaklıklardan veya gerçek kişilerden maaş ve ücret alanlar için bir önceki yılın brüt maaşın binde ikisi.

Şirketler için bir önceki yılın kurumlar vergisi matrahının binde ikisi.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Piyasaya arz edilen, piyasada bulunan veya hizmete sunulan ürünlerin KKTC'nde 42/2014 sayılı Ürün Güvenliği Yasasında yer alan teknik düzenlemelere uygun ve güvenli olması zorunludur. KKTC'nin ulusal ve uluslararası Standart ve kalite akreditasyonu sağlayacak bir kurumsal yapılanması bulunmamaktadır. Genel olarak TSE, CE gibi standartlar ülkede kabul görmektedir. Türk Standartları Enstitüsü'nün KKTC'de bir irtibat ofisi mevcuttur.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Gıda ve Tarım ürünlerinde KKTC Sağlık Bakanlığına bağlı Devlet Laboratuvarında ve Tarım, Doğal Kaynaklar Bakanlığına bağlı Veteriner Laboratuvarında ürünler için analiz sonucuna göre sağlık sertifikası verilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

KKTC'de Etiket, Tarife ve Fiyat Listeleri Tüzüğüne göre; Ticaret konusu olan ve perakende satışa arz edilen malların ambalajlarının ya da kaplarının üzerine kolaylıkla görülebilir ve okunabilir şekilde etiket konulması, etiket konulması mümkün olmayan hallerde ise, aynı bilgileri kapsayan listelerin görülebilecek ve kolaylıkla okunabilecek şekilde uygun yerlere asılması veya konulması zorunludur. Etiket ve listelerde bulunması zorunlu hususlar

- (A) Malın üretim yeri,
- (B) Malın ayırıcı özelliği,
- (C) Malın tüm vergiler dahil satış fiyatı

Ayrıca; Gıda Maddelerinin Etiketlenmesinde: Gıda maddesinin etiket bilgileri tam ve doğru olarak ifade edilmelidir. Gıda maddelerinin etiketlenmesinde Tüzüğün 5. maddesinde belirtilen hususlar dikkate alınmalıdır.

Etiket Zorunluluğu Olmayan Mallar

Üzerinde veya ambalajında, etikette aranan hususlar basılı olarak açıkça yazılı bulunan mallarla, kitap, dergi ve gazete gibi üzerinde fiyat belirtilmiş olan mallarda ve artırma suretiyle veya özel yasalarına göre satış yapılan mallarda etiket ve liste koyma zorunluluğu yoktur.

Etiketin Konuluş Biçimi ve Yeri

Perakende olarak satışa arz edilen mallara konulması zorunlu olan etiketler, malın niteliğine, malın satışa sunulduğu yerin büyüklüğüne, ticari usul ve adetlere göre malın veya aynı nitelikteki mal gruplarının veya rafların üzerine konulmak, dikilmek, zımbalamak, yapıştırılmak bunlara herhangi bir bağ ile tutturulmak veya asılmak suretiyle kullanılır.

Teknik Engeller

KKTC’nde Sağlık Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı’na bağlı laboratuvarlar bulunmaktadır.

Tarım Bakanlığı’na bağlı Süt Endüstrisi Kurumu’nun laboratuvarında iç piyasaya dönük süt ürünlerine bazı analizler (bakteri vb. gibi) yapılabilmektedir.

Tarım Bakanlığı’na bağlı Veteriner Dairesi’nin Hayvan Sağlığı Laboratuvarı’nda iç piyasaya dönük canlı hayvanlara brucella analizleri yapılabilmektedir.

Tarım Bakanlığı’na bağlı Halk Sağlığı Dairesi’nin iç ve dış piyasaya (ithalat ve ihracat) hizmet veren Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı’nda et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri ile KKTC’ne ithal edilen hayvan yemleri analizleri yapılabilmektedir ve bu laboratuvar akredite bir laboratuvardır.

Sağlık Bakanlığı’na bağlı ve o dönemde akredite olan iç ve dış piyasaya (ithalat ve ihracat) hizmet veren Devlet Laboratuvarı 2016 yılında çıkan yangın sonrası kullanılamaz hale gelmiştir. Bu laboratuvar da hali hazırda bazı analizler yapılmakla birlikte akreditasyonunu kaybetmiştir. Bu durum ithalat ve ihracatta zaman kaybına neden olmakta ve maliyeti artırmaktadır. Devlet Laboratuvarının yeniden yapım çalışmaları devam etmektedir.

KKTC Gümrük İdaresi tarafından yürütülen mevzuat uyum çalışmaları sonuçlandırılmamış olup otomasyon süreci tamamlanmamıştır. KKTC ile Türkiye arasında Gümrük Tarife Pozisyonlarında farklılıklar bulunmaktadır. Ancak Gümrük Tarifeleri Yasası 2024 yılında değiştirilmiş olup bundan sonraki süreçte Türkiye ile aynı Gümrük Tarife Pozisyonları kullanılacak ve yıllık olarak Türkiye ile uyumlu GTİP kodları yayınlanıp yürürlüğe girecektir.

KKTC’nin tanınmaması doğrudan ihracat yapılmasını engelleyebilmektedir.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

KKTC pazarına ithalatı ticaretle uğraşan firmalar yapabildiği gibi üretici-ithalatçı firmalar ya da süpermarketler de yapabilmektedir.

KKTC'deki ithalatçı firmaların listesine Kıbrıs Türk Ticaret Odası (www.ktto.net) ve Kıbrıs Türk Sanayi Odası (www.kibso.org) web sayfalarında Odalara kayıtlı, ticaret yapan firmaların listesine ulaşmak mümkündür.

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

KKTC, T.C. ve 3. ülkelerdeki Ticaret Markalarının tesciline, yenilenmesine ve tescil arası ve tescil sonrası çeşitli safhalardaki her türlü teknik işlemlerin ilgili yasalara, tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak yapılması ve bu müracaatlara ait tahsilatların Gelirler Dairesine yatırılmasının sağlanması ve Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanan yabancı uyrukluların ve KKTC'deki kişi, kurum ve derneklerin Yöresel ve Geleneksel karaktere sahip ürünlerinin tescilinde KKTC Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi (www.rkmmd.gov.ct.tr) yetkilidir.

Dağıtım Kanalları

Özellikle Satış Temsilciliği, Acentelik ve Distribütörlük aracılığı ile yapılan satışlar bu kanallar üzerinden ülke geneline dağıtılmaktadır.

Bunun yanında KKTC Marketçiler Birliği tarafından market ürünlerinin ithalatı yapılarak üye marketlere dağıtım ve tedarik sağlanmakta, bazı büyük marketler doğrudan kendi ürünlerini ithal edebilmektedir. KKTC'de kooperatifler eliyle de iç piyasada dağıtım ve tedarik sağlanmaktadır.

Tüketici Tercihleri

KKTC'nde 2023 yılında toplam ithalatın yaklaşık %70'i Türkiye'den yapılmaktadır. Market ürünleri (Süt, peynir, işlenmiş et ürünleri, bakliyat, makarna, şeker, çay, deterjan, kuruyemiş, bisküvi, çikolata vb), tekstil, konfeksiyon, mobilya, ilaç, inşaat malzemesi, vb. her sektörde pek çok Türkiye menşeli ürün KKTC pazarında yer almakta ve tercih edilmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Genel olarak ürün satışında ürünün tanıtımı ve kolay ulaşılabilir olması oldukça önemlidir. Bunun yanında satış sonrası ürün çeşidine göre garanti, bakım, onarım, iade, değiştirme vb hizmetlerin sağlanması da dikkate alınması gereken hususlardandır. KKTC'de garanti, tamir bakım, iade ve değiştirme konularında ürünün Türkiye'ye gönderilmesinde uygulamada zorluklar yaşanmaktadır. Bu tür hizmetlerin kolaylaştırılması satış avantajı sağlayacaktır.

Kamu İhaleleri

KKTC’de Kamu Kurum ve Kuruluşlarının ihaleleri Maliye Bakanlığına bağılı Merkezi İhale Komisyonu Başkanlığı (www.mik.gov.ct.tr) tarafından gerçekleştirilmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

KKTC’nde tarım sektörü, ekonomik yapının önemli bir parçasıdır. Tarım hem yerel tüketim hem de ihracat açısından önemli bir rol oynamaktadır. Tarım sektörü, ülkenin gıda güvenliğini sağlamak, kırsal kalkınmayı desteklemek ve yerel istihdamı artırmak açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Tarım, özellikle kırsal bölgelerde önemli bir istihdam kaynağıdır. KKTC’nde tarımsal üretim başta tahıllar (buğday, arpa), zeytin, turunçgiller (portakal, limon), sebzeler (domates, biber) ve patates gibi ürünler etrafında şekillenmektedir. KKTC 2023 yılı toplam ihracatının yaklaşık % 27’si portakal, mandalina, limon vb. narenciyeden oluşmaktadır. Ayrıca hayvancılık da tarım sektörünün önemli bir parçasıdır; küçükbaş hayvancılık (koyun ve keçi) ve süt ürünleri üretimi sektörde yer almaktadır.

Yarı kurak iklim koşullarına sahip olan ülkede su kaynakları, tarımsal arazi varlığı ve elverişliliği gibi önemli faktörlerin sınırlılığı tarım sektörünün gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. KKTC’de ihtiyaç duyulan suyun büyük kısmı yeraltı sularından karşılanmaktadır. Yıllık yağışların düşük bir düzeyde olması ve yeraltı suyunun aşırı ve kontrolsüz kullanımı akiferlerdeki su seviyelerinin devamlı azalmasına, bazı bölgelerde tehlikeli boyutlara ulaşmasına ve tuzlanmaya neden olmaktadır.

KKTC’nde tarımsal üretim genellikle geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Ancak modern tarım tekniklerinin kullanımı artmaktadır. Özellikle seracılık, damla sulama gibi modern tarım teknikleri ve teknolojileri, üretimde verimliliği artırmaya yönelik adımlar arasında yer almaktadır.

KKTC tarım sektörünün geleceği su yönetimi, modern tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması ve çiftçilerin desteklenmesi gibi faktörlere bağlı olacaktır. Ayrıca organik tarım, yerel üretimin artırılması ve kırsal kalkınma projeleri gibi alanlarda da gelişmeler beklenmektedir.

2.465.552 dönümlük (3.298.908 Da) toplam alana sahip olan KKTC’nde 1.398.123 dönümlük (1.870.689 Da) alan tarım arazisi olup bu alan da toplam alanın %56,7’sine eşittir. Ancak mevcut koşullarda toplam tarım arazisinin %53’üne denk gelen 741.256 dönümlük alanı ekonomik olarak ekilip değerlendirilmektedir. Ekonomik olarak değerlendirilen tarım arazisinin ise yaklaşık 76.083 dönümü (%10,26’sı) sulu ziraatta kullanılmaktadır.

KKTC’nde bitkisel üretim ekim alanları tahıl, yemlik baklagil, yemeklik baklagil, sebze, bostan, endüstri bitkileri, meyveler, bağlar ve turunçgillerden oluşmaktadır. Ekilen arazinin ürün çeşidine göre dağılımında tahıl arazisi %81,2’lik payla ilk sırada bunu sırasıyla meyve, yemlik baklagil ve turunçgil alanları takip etmektedir.

2022 yılında 276.367 ton olarak gerçekleşen toplam bitkisel üretim 2023 yılında %4,5 oranında artarak 288.703 ton olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında 75.320 ton olarak gerçekleşen tahıl üretim miktarı 2023 yılında %21,1 oranında azalarak 59.415 tona gerilemiştir.

Tarımsal üretimde 2021-2023 yılları arasındaki gerçekleşen üretim miktarlarına göre tahıl, sebze ve turunçgillerin toplam üretim içerisindeki payı 2021 yılında %82, 2022 yılında %82,9, 2023 yılında ise %80,8 olarak gerçekleşmiştir.

2023 yılında sulanan arazi dağılımı önceki yıllara oranla artış göstererek; narenciye, sebze ve sera, meyve, bağ, bostan ve yemeklik baklagil ile diğerleri olmak üzere toplam 76.083 dönümden oluşmaktadır. Sulanabilen tarımsal arazi, ekilen tarımsal arazinin yaklaşık %10,3'ünü kapsamakta ve sulu arazi ürünleri de tarımsal üretimin ve toplam ihracatın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

KKTC Su Temin Projesi ile Türkiye'den KKTC'ye iletilen yıllık 75 milyon m³ suyun yarısı içme ve kullanma suyu olarak kalan diğer yarısı ise sulama suyu olarak kullanılacaktır.

Asrın Projesi olarak da nitelendirilen KKTC Su Temin Projesi, 3 temel safhadan meydana gelmektedir. Bunlar;

- Türkiye tarafı kara yapıları,
- KKTC tarafı kara yapıları,
- Deniz Geçiş Hattı.

Proje dâhilinde Türkiye tarafında, 7 Mart 2011 tarihinde Mersin Anamur'da Alaköprü Barajının, 30 Mart 2012 tarihinde de KKTC tarafında Geçitköy Barajının temeli atılmıştır. Her iki barajda vaktinde tamamlanarak 2015 yılında hizmete alınmıştır.

Toplam 107 km uzunluğunda ki deniz geçiş hattının 80 km'lik kısmı deniz seviyesinin 250 metre altından askıda borular ile geçilmiştir. Bu sistem Dünya'da ilk ve tektir.

Türkiye'den KKTC'ye suyu ilettikten sonra, KKTC tarafında ki dağıtım hatları da DSi tarafından inşa edilmiştir. Günlük 200.000 m³ kapasiteli içme suyu arıtma tesisi ve toplam 529 km uzunluğundaki dağıtım hatları ile kayıp-kaçak oranı %1'den az olan dünya standartlarının üzerinde bir sistem kurulmuş, 300.000 kişiye içme kullanma suyu temin edilmiştir.

Dünyada ilk ve tek olma özelliği taşıyan Askıda Borulu Deniz Geçiş Sistemini de bünyesinde barındıran KKTC Su Temin Projesi kapsamında;

- Alaköprü Barajı inşaatı tamamlanmıştır.
- Türkiye tarafı kara yapıları inşaatı tamamlanmıştır.
- Deniz geçişi inşaatı tamamlanmıştır.
- KKTC tarafı kara yapıları inşaatı tamamlanmıştır.
- Geçitköy Barajı inşaatı tamamlanmıştır.
- KKTC İçmesuyu Arıtma Tesisi inşaatı tamamlanmış ve 27 Haziran 2016 tarihinden itibaren işletmeye açılmıştır.
- KKTC İçmesuyu İsale hattı olarak toplam 529 km isale hattı (Geçitköy Terfi İstasyonu- Arıtma Tesisi-Lefkoşa Arası İsale Hattı, Girne Bölgesi İsale Hattı, Gazimağusa Bölgesi İçmesuyu İsale Hattı, Dipkarpaz Bölgesi İçmesuyu İsale Hattı, KKTC İçmesuyu Dağıtım Hatları 1. Kısım) ve hatlar üzerindeki sanat yapısı imalatları tamamlanmıştır.

KKTC'de hayvan sayıları, sayı açısından doyum noktasına yaklaşmış olmakla beraber, hayvan başına elde edilen verim hedeflenen düzeye ulaşamamıştır. Bunun başlıca nedenleri olarak;

pedigrili ve genetik özellikleri yüksek hayvan sürülerinin oluşturulmaması ile çevre faktörleri ve bakım-beslenme koşullarının yeterli düzeyde olmaması sayılabilir.

Hayvancılık alt sektörü sığırcılık, koyunculuk, keçicilik ve kanatlılardan oluşmaktadır. KKTC'nde sığır türünden et ve süt kombine ırkı olan Siyah-Beyaz Frisian, koyun türünden ivesi, sakız, yerli ve bu ırkların melezleri ve keçi türünden ise yerli kıl keçisi ile Damascus ırkı yaygın olarak bulunmaktadır. Kanatlılardan ise yerli ırk tavuklarla birlikte yumurta ve et tavuğu olan Ross ırkı yaygındır.

Mevcut hayvan varlığının değerlendirilmesi sunucunda kırmızı et üretimi 2023 yılında 11.679 ton olarak gerçekleşirken beyaz et üretimi 16.124 ton olarak gerçekleşmiştir.

2023 yılı toplam ihracatın % 40'ı hellim başta olmak üzere süt ürünlerinden oluşmaktadır.

Su Ürünleri

KKTC'ndeki su ürünleri üretimi genellikle deniz balıkçılığı ve kültür balıkçılığı üzerine yoğunlaşmaktadır.

KKTC'nde öne çıkan su ürünleri deniz balıkları, kültür balıkçılığı, kabuğu olan deniz canlıları ve tatlı su balıklarıdır. Deniz balıkları içerisinde çipura ve levrek Akdeniz kıyılarında sıkça bulunan ve hem yerel tüketim hem de ihracat için önemli balık türleridir.

KKTC su ürünleri sektörü hem ticari balıkçılık hem de turizm sektörüne önemli katkılar sağlamaktadır. Balık restoranları turistler ve yerel halk için popülerdir.

KKTC'ndeki beslenmedeki yeri ile ithal ikamesi yaratabilecek kapasiteye sahip olması bakımından balıkçılığın çok fazla öneme sahip olmasına rağmen Karpaz Bölgesi dışındaki kıyılarda balık stoklarının az olması ve açık deniz balıkçılığının yapılamaması nedeniyle bu sektörün milli gelire katkısı sınırlı bir ölçüde ve beklenen düzeyin altındadır.

Sanayi

KKTC'nin sanayi sektörü küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmakta ve genellikle iç pazar için üretim yapmaktadır. Ülkenin sınırlı doğal kaynakları sanayinin ağır sanayiye yönelmesini zorlaştırmaktadır.

KKTC'ndeki sanayi sektörü devlet destekleriyle büyümeye çalışmakta olup özellikle yerel üretimin artırılması ve ithalata bağımlılığın azaltılması hedeflenmektedir.

KKTC'nin uluslararası tanınma konusundaki sorunları, sanayi sektöründe dışa bağımlılığı azaltma ve yerli üretimi artırma çabalarını teşvik etmektedir. Nüfusun az olması, iç pazarın da küçük olmasına neden olmakta ve yerel üreticilerin geniş ölçekte üretim yapmalarını ve maliyet avantajı elde etmelerini zorlaştırmaktadır. Ham madde ve enerji maliyetleri yüksek olması nedeniyle üretim maliyetleri artmakta ve rekabet gücü düşük olmaktadır.

Ada ülkesi olmanın getirdiği ulaşım zorlukları lojistik maliyetlerini artırmakta olup ihracat ve ithalatta ek maliyet ile ek süre getirmektedir.

Organize Sanayi Bölgeleri bu sektördeki işletmelere altyapı ve diğer olanaklar sağlamaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Organize Sanayi Bölgelerinin kurulması ve geliştirilmesi amacıyla Organize Sanayi Bölgeleri Yasası ve Tüzüğü çıkarılmış olup KKTC Sanayi Dairesi web sayfasından (sanayi.gov.ct.tr/MEVZUAT) ulaşılabilir. KKTC Bakanlar Kurulu Organize Sanayi Bölgeleri Yasasının verdiği yetkiye dayanarak hazırlanan Organize Sanayi Bölgeleri Kira (Değişiklik) Tüzüğünü onaylamış ve 28.12.2023 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

KKTC’nde 17 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Sanayi bölgelerinde mobilya, PVC, alüminyum ve cam, temizlik ürünleri, plastik, tekstil, metal işleme gibi ürün ve sektörler gelişme göstermiştir. Bu işletmeler büyük çoğunlukla aile şirketleri halinde faaliyet göstermektedir.

KKTC’de üretimi yapılan ve ihracat potansiyeli olan ürünler süt ürünleri ve narenciye ürünleri, unlu mamuller, zeytin ve zeytinyağı, kahve, keçiyoynuzu, mobilya, ilaç, mermer, temizlik malzemeleri, yapı malzemeleri ve mermi gibi ürünlerdir.

Hizmetler

Eğitim Sektörü

Yükseköğretim sektörü, ülkenin lokomotif sektörlerinden olup, KKTC’de yükseköğrenim bugünkü adıyla Doğu Akdeniz Üniversitesi’nin temellerini oluşturan Yüksek Teknoloji Enstitüsü’nün kurulması ile 1979 yılında başlamıştır. "Yükseköğretim Kurumları Kuruluş, Görev, Denetleme ve Akreditasyonu Yasası" ise ilk üniversitelerin kuruluşundan yıllar sonra 1993 yılında yürürlüğe girmiş ve bu yasaya göre Yükseköğretim Kurumları Denetleme ve Akreditasyon Kurulu (YÖDAK) kurulmuştur.

T.C vatandaşı öğrenciler ÖSYM sınavları sonucuna göre üniversitelere ücretli olarak kayıt yaptırmaktadırlar. Üçüncü ülke öğrencileri için her üniversite kendileri sınav açarak sınav sonucuna göre öğrencileri tespit etmektedirler.

KKTC’de faaliyet göstermekte olan toplam 23 üniversite bulunmaktadır. T.C Devletine ait olan Anadolu Üniversitesi Lefkoşa Kampüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi KKTC Kampüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü, Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi ve Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Akademik Birimi faaliyet göstermektedirler.

KKTC’nde 2024-2025 eğitim döneminde yükseköğrenim kurumlarına kayıtlı öğrenci sayısı 102.455 olup, bunların yaklaşık 47.542’si Türkiye’lidir.

KKTC’de altı tane Teknoloji Gelişim Bölgesi vardır;

- Gazimağusa Teknoloji Geliştirme Bölgesi
- Doğu Akdeniz Üniversitesi Girişimcilik ve İnovasyon Merkezi
- Yakın Doğu Üniversitesi İnovasyon ve Bilişim Teknolojileri Merkezi
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü Kalkanlı Teknoloji Vadisi

Turizm sektörü

Kıbrıs Türk halkına uygulanan haksız ambargoların en önemlilerinden biri olarak GKRY'nin engellemeleri nedeniyle Türkiye dışındaki ülkelerden KKTC'ne doğrudan uçuşların yapılamaması nedeniyle KKTC'ne yapılan tüm uçuşlar Türkiye'de iniş yapılarak gerçekleştirilmektedir. Bu durum ise uçuş maliyetlerinin artmasına ve zaman kaybına neden olmaktadır.

2023 yılında hava ve deniz yolu ile KKTC'ne gelen yolcu sayısı (KKTC uyruklular hariç) 1.854.490 iken 2024 yılında %19 oranında artarak 2.208.855 olarak gerçekleşmiştir. T.C. uyruklularda %22,5 ve yabancı uyruklularda ise %3,7 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

KKTC'ye gelen yolcuların aylara göre dağılımı

AYLAR	TC			DİĞER YABANCI			TOPLAM YOLCU		
	2023	2024	%	2023	2024	%	2023	2024	%
OCAK	85.425	118.077	38,2	16.901	18.828	11,4	102.326	136.905	33,8
ŞUBAT	85.693	143.381	67,3	23.132	26.944	16,5	108.825	170.325	56,5
MART	96.356	117.240	21,7	30.579	31.883	4,3	126.935	149.123	17,5
NİSAN	100.430	140.593	40,0	26.515	25.704	-3,1	126.945	166.297	31,0
MAYIS	124.346	146.600	17,9	29.977	29.629	-1,2	154.323	176.229	14,2
HAZİRAN	131.931	149.918	13,6	28.290	27.807	-1,7	160.221	177.725	10,9
TEMMUZ	135.112	159.828	18,3	29.544	30.567	3,5	164.656	190.395	15,6
AĞUSTOS	142.854	165.351	15,7	33.051	33.779	2,2	175.905	199.130	13,2
EYLÜL	170.733	181.820	6,5	37.649	40.355	7,2	208.382	222.175	6,6
EKİM	156.507	180.219	15,2	35.579	35.493	-0,2	192.086	215.712	12,3
KASIM	144.831	183.489	26,7	22.494	23.959	6,5	167.325	207.448	24,0
ARALIK	148.713	178.636	20,1	17.848	18.755	5,1	166.561	197.391	18,5
TOPLAM	1.522.931	1.865.152	22,5	331.559	343.703	3,7	1.854.490	2.208.855	19,1

2024 yılında ülkeye gelen T.C. uyruklu yolcu sayısında %22,5 artarak 1.865.152 olmuştur. Yabancı uyruklu yolcu sayısında %3,7 oranında bir artış gerçekleşerek 343.703 olmuştur. 2024 yılında hava ve deniz yolu ile (KKTC ve T.C. uyruklular hariç) en çok Rusya, Almanya, İran ve İngiltere'den KKTC'ne giriş yapılmıştır.

2023 yılında kara kapıları yolu ile giriş yapan yabancıların sayısı 5.211.977 iken, 2024 yılında kara kapıları yolu ile giriş yapan yabancıların sayısı 4.831.724 olmuştur.

2023 yılında 27.138 olan yatak kapasitesi, 2024 yılında 27.624'e ulaşmıştır.

Madencilik

Taş Ocakçılığı

KKTC’nde taş ocak ocakçılığı inşaat sektörüne yönelik malzeme sağlamak için önemli bir sektördür. Taş ocaklarından elde edilen malzemeler genellikle beton üretimi, yol yapımı, binaların yapımı ve diğer altyapı projeleri için kullanılmaktadır. Ancak taş ocakçılığı faaliyetleri çevresel ve sosyal etkilere neden olabileceğinden dolayı sıkı düzenlemelere tabidir.

KKTC’nde toplam 50 adet taşocağı bulunmaktadır. 2023 yılında 27 adeti faal olarak çalışmaktadır. Faal olan taşocaklarının 3 adedi mozaik taşı, 18 adedi kırma kum-çakıl ve 6 adedi yapı taşı cinsi malzeme üretmektedir. Mevcut taşocaklarının malzeme üretim değerleri incelendiği zaman 2023 yılı kırma kum-çakıl üretiminin 2022 yılına göre %15,3 oranında arttığı ve kırma kum-çakıl üretimi yapan taşocaklarının 2023 yılındaki toplam üretim miktarı 4.261.600 ton olmuştur. 2023 yılında alçıtaşı ve yapıtaşı üretimi gerçekleşmemiştir. 2023 yılı mozaik taşı üretimi ise 2022 yılına göre %81,0 oranında azalarak 8.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

Bakır Madenleri

Kıbrıs, adını bakır cevherinden almıştır. Lefke bölgesinde bakır madenciliğinin Bronz Çağı’ndan beri yapıldığı bilinmektedir. CMC – Cyprus Mines Cooperation – yöredeki faaliyetlerine 1916 yılında başlamış ve işletmeye 1974 yılına kadar devam etmiştir.

Bakır fiyatlarının düşük olduğu yıllarda altın ve gümüş madenciliği de yapılmış ve bu çalışmalara 1942 yılına kadar devam edilmiştir. 1974-1979 yılları arasında üretim yapılmamış, CMC’den kalan bir miktar pirit ve bakır konsantresi ihraç edilmiştir.

Enerji

KKTC’ndeki elektrik üretimi büyük ölçüde fosil yakıtlara dayanmakta ve özellikle dizel ve fuel-oil gibi yakıtlar kullanılmaktadır. Yerel enerji kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle elektrik üretimi için ithal yakıtlar kullanılmaktadır.

KKTC’de elektrik üretimi, dağıtımını, iletim hatlarının bakımı, onarımı ve geliştirilmesi gibi hizmetler 1975 yılında kurulan Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu (KIBTEK) tarafından gerçekleştirilmektedir.

KKTC’de Elektrik enerjisi üretimi yedi üretim santrali tarafından gerçekleştirilmektedir. Bazı köyler de güneyden beslenmektedir.

Son yıllarda mesken ve iş yerlerinde özellikle güneş enerji sistemleri kurulumu ve kullanımında artış meydana geldiği görülmektedir.

Güneş enerjisi projeleri hem çevresel etkilerin azaltılması hem de enerji bağımsızlığının artırılması açısından önemlidir.

Yenilenebilir enerjiye geçiş ve enerji verimliliğinin artırılması uzun vadede enerji maliyetlerinin düşürülmesine katkı sağlayabilir.

KKTC’de alternatif enerji kaynaklarını kullanmak ve enerji piyasasını regüle etmek amacıyla 47-2011 Sayılı Yenilenebilir Enerji Yasası çıkarılmış, bu kapsamda Yenilenebilir Enerji Kurulu oluşturulmuştur. Kurul Ekonomi ve Enerji Bakanlığı bünyesinde kurulmuştur.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi veya ısıtmaya ilişkin tüm faaliyetler Bakanlığın izni ve denetimine tabidir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik veya ısıtma, iç piyasada ve uluslararası piyasalarda alım satımında kaynak türünün belirlenmesi ve takibi için üretim ve/veya ticaret lisansı sahibi tüzel kişiye ve/veya Kurumun tüketicisine, Bakanlık tarafından, bir takvim ayı içerisinde yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi veya ısıtma kapasitesini gösteren bir Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üretim Belgesi (YEK Belgesi) verilir.

Yenilenebilir enerji üretim sisteminin veya tesisinin faaliyete geçirilmesi için kullanılmak maksadıyla yurt dışından ithal edilecek araç-gereç, ekipman, malzeme ve ürünlerin ülkeye girişi her türlü fon, gümrük, vergi, resim ve harçtan muaftır.

Yenilenebilir enerji üretim sistemlerinde veya tesislerinde kullanılacak araç-gereç, ekipman, malzeme ve ürünlerin ülkede üretilmesinin veya ülkede üretilen araç-gereç, ekipman, malzeme ve ürünlerin, yenilenebilir enerji üretim sistemlerinde veya tesislerinde kullanılmasının sağlanması için Bakanlar Kurulu, Bakanlığın önerisi üzerine gerekli gördüğü tedbirleri alır ve uygun göreceği teşvikleri sağlayabilir.

Yatırım dönemi, yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi veya ısıtma, sistemin veya tesisin projelendirilmesi, izinlendirilmesi ve faaliyete geçebilecek duruma getirilinceye kadar yapılacak tüm hazırlıklar da dahil olmak üzere ilk beş yıllık dönemi kapsar. Bu süre Bakanlar Kurulu tarafından yedi yıla kadar arttırılabilir veya üç yıla kadar azaltılabilir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

KKTC’de Akdeniz kültürü hakim olup iş alışkanlıkları ve iş yapma kültürü Türkiye ile benzerlik göstermektedir. KKTC’de zaman zaman bürokratik zorluklarla karşılaşmaktadır. Özellikle yaz aylarında havaların aşırı sıcak olması nedeniyle kamuda mesai saatlerinin 15:30’a kadar olması iş akışını yavaşlatmaktadır. KKTC’de aile şirketlerine önem verilmektedir. İş yerleri genellikle küçük ölçekli olup zaman içerisinde talepler doğrultusunda geliştirilerek nesilden nesile devam ettirilmiştir. KKTC’de basın, sendikalar, sivil toplum örgütleri ile birlikler oldukça güçlüdür. Küçük bir ülke olması sebebiyle iş dünyasında yaşanan olumsuzluklar kolaylıkla öğrenilmektedir.

Para Kullanımı

KKTC’de resmi para birimi olarak Türk Lirası kullanılmaktadır. Bunun yanında özellikle konut, araç alım/satımı, kira, otel konaklamaları gibi alanlarda sterlin, avro, dolar kullanımı da yaygındır. İç piyasada ticari ilişkilerde ve kamu alacaklarında çek kullanımı yaygındır. Keza kredi kartı ile alışveriş her sektörde yapılabilmektedir. Genel bir uygulama olmamakla birlikte zaman zaman kredi kartı ile nakit ödeme arasında fiyat farkı alındığı da görülmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

KKTC’ye gelecek olan yabancı uyruklular için vize uygulaması, vatandaşı olduğu ülkeye göre değişiklik göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları T.C. nüfus cüzdanı (yeni) veya pasaportları ile KKTC’ye giriş yapabilmektedir. 30 günden 90 güne kadar giriş izni verilmektedir. Avrupa Birliği vatandaşları geçerli bir AB pasaportu veya ulusal kimlik kartı ile KKTC’ye giriş yapabilir.

Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

Çalışma Saatleri

Devlet Dairelerinde;

Pazartesi-Cuma; 08:00-15.30

Perşembe Günü; 08:00-12:30, 13:00-17:30

Dükkanlarda (Değişken Olabilir);

Pazartesi-Cumartesi 08:30-13:00, 14:00-18:00, 16:00-19:00

Bankalarda (Değişken Olabilir);

Pazartesi-Cuma 08:30-12:00, 08:30-12:30

13:30-17:30, 13:30-16:30, 08:30-16:30

Fabrikalarda (Değişken Olabilir);

Pazartesi-Cuma 07:30-16:00 (Öğle Tatilleri değişken)

Yerel Saat

KKTC’de 29 Ekim- 29 Mart kış saati uygulaması nedeniyle Türkiye’den 1 saat geride, 30 Mart- 28 Ekim yaz saati uygulaması nedeniyle de Türkiye ile aynı saat diliminde kalmaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

KKTC’de şirketlerin tescili Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Resmi Kabz Memurluğu Şirketler Mukayyitliği (www.rkmmmd.gov.ct.tr) tarafından yapılmaktadır.

İsim yoklaması: Kurulacak olan şirket için alınması düşünülen isim hususunda, üzerinde KKTC damga pulu bulunan bir dilekçe ile Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesine müracaat edilerek isim yoklaması yaptırılır.

Kurulacak olan şirket için limited şirketin ana sözleşme ve tüzüğü; bunun için iptal edilmemiş damga pulu ve M.Ş.1,2 ve 3 formları; bunlar için iptal edilmemiş damga pulu ile başvuru yapılır.

Her Yabancı uyruklu hissedar ile ilgili olarak;

i) Pasaportunun aslı görülmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya Ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya KKTC’deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi. (TC, ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinden ise bir noter tarafından onaylı olması yeterlidir)

ii) Ülkesinde KKTC Temsilciliği bulunmayan pay sahibi olacak kişinin iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınmış doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ülkesindeki TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya (varsa) KKTC’deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı olmalı.

iii) Pay sahibi olacak Tüzel kişi ise; denizaşırı şirketlerden istenen ilk 4 husus ve pay alma hususunda yönetim kurulu kararı.

iv) Yabancı uyruklu pay sahipleri hisse paylarının karşılığını mutasavver şirketin hesabına yatırdığını gösteren banka yazısı.

Yabancı gerçek veya tüzel kişilerin şirket kurmasında, ortaklığa katılmasında, ortaklık oranlarını %49’un üstüne çıkarmasında, sermaye artırımını, tasfiye, birleşme, iştirak gibi değişiklikleri yapmasında KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı onayı gerekir.

Her Yabancı uyruklu direktör ile ilgili olarak;

i) Pasaportunun aslı görülmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya Ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya KKTC’deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi. (TC, ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinden ise bir noterden onaylı olmalı.)

ii) Savcılık veya Polis Müdürlüğünden veya iç güvenlikten sorumlu makamdan alınacak doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/Konsoloslüğundan veya KKTC’deki ülkesinin diplomatik misyonundan veya Apostile onaylı olmalıdır

iii) KKTC Vergi Dairesinden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi.

Yukarıdaki gerekli belgeler tamamlandıktan sonra KKTC Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesince tescil işlemi yapılarak neticelendirilir.

KKTC’nde Limited Şirketler, KKTC Yasaları, Fasil 113, Limited Şirketler Yasası altında kurulur. Tescil müracaatı, Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesine yapılır.

KKTC yasalarında geçen “Limited Şirket” deyimini tüzel kişiliğe haiz sınırlı sorumlu Şirket anlamında olup, Türkiye Cumhuriyeti yasalarındaki “Limited Şirket” deyimini ile karıştırılmamalıdır. Fasil 113 Limited Şirketler Yasası altında kurulan ve sorumlulukları sermaye payları ile sınırlı olan şirketler: Limited Şirketler (Halka açılımlı) ve Özel Limited Şirketler olup bu ikincileri Türkiye Cumhuriyeti yasaları, altında kurulan “Limited Şirketlere” tekabül etmektedir. Özel Limited Şirketler en az iki en çok elli üye ile kurulabilirken, Limited Şirketler (Halka Açılımlı) en az yedi kişi ile kurulabilmektedir.

Kurulacak olan şirket sermayesi asgari 25.000.-avro karşılığı Türk Lirası olmalıdır.

Yabancı (Denizaşırı) Şirketler

Yabancı ülkelerde kurulan Limited veya Anonim Şirketler, KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı onayı ve Bakanlar Kurulundan izin alınması koşuluyla, KKTC’de bir işyeri (veya şube) açmak için bir Yabancı (veya Denizaşırı) Şirket statüsünde tescil ettirilebilirler.

Bu maksatla KKTC Resmi Kabz Memurluğu ve Şirketler Mukayyitliğine şu evraklarla müracaat edilebilirler;

Tescil ettirilmek istenen şirketin ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden, (yoksa) TC Elçilik veya Konsoloslüğünden veya Apostile onaylı; (TC, ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinden ise Resmi makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise bir noter tarafından onaylanmalı)

- Tadilatlarıyla birlikte Şirketin Ana sözleşme ve Tüzüğü; KKTC Damga pulları
- Yönetim Kurulu (üyelerinin en son tarihe göre tam listesi, ikamet adresleri ve uyrukları.
- Ülkesinde KKTC temsilciliği bulunmayan tüzel kişilerin Yönetim Kurulu Üyelerinden, iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınmış doğruluk (sabıkasızlık) belgesi.
- Hissedarların en son tarihe göre tam listesi ile ikamet adresleri, hisse türleri, değerleri ve adetleri.
- Şirketin kayıtlı bulunduğu yerin Ticaret Odasından alınacak ve Şirketin halen, faaliyette olduğunu gösteren yeni tarihli belge
- Şirketin, özellikle hangi faaliyeti yapmak maksadı ile KKTC’nde bir işyeri (şube) açmak ve bu maksatla hangi miktarda "İşletme Sermayesini" tahsis etmek niyetinde olduğunu gösteren Yönetim Kurulu Kararı
- KKTC’nde yerleşmiş olan/olanlar (oturma ve çalışma izni olanlar) ve tescil ettirilmek istenen Şirketi KKTC’nde temsile ve onun adına, KKTC makamlarınca yapılacak resmi tebligatı ve mahkeme ihbarlarını kabule yetkili ve görevli kılındığı beyan edilen bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin isim ve adresleri verilmek suretiyle atandığına ilişkin Yönetim Kurulu Kararı.

- Y.Ş. I, 2 ve 3 formları ve KKTC Damga pulu ve harç.
- Şirket adına KKTC Vergi Dairesinden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi.
- Harç

Yabancıların tescil ettikleri Uluslararası İşletme Şirketleri (UŞ)

Uluslararası İşletme Şirketleri büyük oranda yabancılar ve/veya KKTC vatandaşı olup ikametgahı yurtdışında olanlar tarafından tescil edilebilir. Bu gibi şirketler ana sözleşmelerinde öngörülen her türlü faaliyetlerini tamamen yurt dışına (Off-Shore) yönelik olarak yürütürler ve gelirlerini yurt dışından sağlarlar. U.Ş.'ler, şans oyunu ve müşterek bahis oynatamazlar. Öncelikle isim yoklaması Resmi Kabz Memurluğu ve Şirketler Mukayyitliği tarafından onaylanır. Daha sonra KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı tarafından istenen belge, bilgi ve başvuru harcı ödendikten sonra bunlar incelenir uygun ise KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanının onaylamasından sonra tescil için Resmi Kabz Memurluğu ve Şirketler Mukayyitliğine gönderilir.

Yabancıların Tescil ettiği Kollektif ve Komandit Ortaklıklar.

Kollektif ve komandit şirketler ikiye ayrılır;

Kollektif Şirketler; Kar gayesiyle iş yapan kişiler arasındaki ilişkiyi anlatır. Ancak kollektif şirketlerin tüzel kişiliği yoktur. Bütün ortaklar şirketin borçlarından dolayı alacaklılara karşı zincirleme ve sınırsız sorumludurlar.

Komandite Şirketler; Kar gayesiyle iş yapan kişiler arasındaki ilişkiyi anlatır. Ancak komandit şirketlerin tüzel kişiliği yoktur. Burada ortaklardan en az birisi ortaklığın borçlarından dolayı alacaklılara karşı sınırsız sorumlu olur.

Bu gibi şirketlerin tescili için, önce isim yoklaması yaptırılır; bundan sonra, K.K.1 formunun usulüne göre doldurulup Şirketler Mukayyitliğine dosyalamak suretiyle müracaat edilir. K.K.1 formunun üzerine Pul ve Harç Listesinde öngörülen damga pulu yapıştırılır. Ortaklardan her birinin de K.K.T.C. kimlik kartları ve fotokopileri müracaat anında ibraz edilir.

Sigorta

KKTC'deki Sosyal Güvenlik Uygulamalarına ilişkin çalışmalar KKTC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olan Sosyal Sigortalar Dairesi tarafından yürütülmektedir. Sosyal Güvenlik uygulamalarına ilişkin çalışmalar; 16/1976 sayılı Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası ve 73/2007 sayılı Sosyal Güvenlik Yasası ile bu yasalar tahtında çıkarılan ilgili tüzükler kapsamında uygulanmaktadır. Bu bağlamda, Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası'nın 19. ve 20. maddesine göre; her işveren her çalışanı (gerçek kişi) için işe giriş Bildirgesi veya İşe Başlama Bildirgesi'ni düzenleyerek Sosyal Sigortalar Dairesi'nin ilgili şubesine bilgi vermekle ve bildirim yapılan bilgilere göre de çalışanın her ay sigorta primini yatırmakla yükümlüdür. İşvereni tarafından Sosyal Sigortalar Dairesi'ne bildirim yapılan her sigortalı çalışan için bir Sigorta Numarası ve Sigorta Kartı düzenlenir ve işlemler bu bilgilere göre gerçekleştirilir.

KKTC sosyal güvenlik sistemi bir yandan primlerle finanse edilen sosyal sigortalar programları, öte yandan vergilerle finanse edilen sosyal yardım ve hizmet programlarından oluşur.

Sosyal Sigortalar Dairesi, iş kazası, meslek hastalığı, geçici ve sürekli iş göremezlik, analık, işsizlik, malullük, yaşlılık (emeklilik), ölüm sigortaları ve yardımları sağlar. KKTC’de 2008 yılından önce göreve başlayan kamu çalışanları dışında kalan tüm çalışanlar sosyal sigortaların kapsamı içindedir.

Çalışma Dairesi; KKTC çalışma hayatının düzenlenmesi, kaçak ve kayıt dışı işgücünün önlenmesi, iş yerlerinin iş güvenliği, çalışma sağlığı ve cihaz güvenilirliği açılarından denetlenmesi, özürlü istihdamı, istihdam ve insan sermayesini arttırıcı uygulamaların geliştirilmesi konularıyla ilgilenir.

Sosyal Hizmetler Dairesi, kimsesiz çocukların korunması/bakımı, sosyal yardımlar, kreş ve gündüz bakımevlerinin denetimi, velayet-vesayet konuları ile ilgilenir.

KKTC sosyal güvenlik sistemi 2008 yılında yapılan değişiklik ile kamu özel ayrımı yapılmaksızın tek çatı altında toplanmıştır. Ancak kamuya 2008 yılından önce girenler için eski sistemin devam ediyor olması iki ayaklı bir sosyal güvenlik sisteminin halen devam etmesine neden olmuştur.

İhtiyat sandığında, çalışanlardan prim adı altında %4, işverenden ise depozit adı altında %4 kesinti yapılarak çalışanın adına fona yatırılmaktadır. Çalışanın işten ayrılması durumunda hesabına yatırılmış olan paralar faizleri ile birlikte kendisine ödenmektedir. İşverenler veya bağımsız çalışanlar ihtiyat sandığına tabi değildirler.

1 Ocak 2025’ten itibaren asgari ücret brüt 43.469 TL (net 37.818 TL) olup istihdam şekline göre kesintiler farklılık arz etmektedir.

Yerel İşgücü İstihdamının Desteklenmesi;

Destek, işverenlere işyerlerinde istihdam ettikleri kişilere ait sosyal sigorta/sosyal güvenlik işveren katkı payları ile ihtiyat sandığı işveren katkı paylarının iadesi şeklinde yapılır.

Bankacılık Mevzuatı

KKTC’de KKTC Merkez Bankası dahil toplam 23 Banka faaliyet göstermekte olup,6 Banka ise TC menşelidir. KKTC’de faaliyet gösteren Türkiye menşeli bankalar, şube bankacılığı yapmaktadırlar. Türkiye menşeli bankaların Toplam şube sayısı 43 adettir.

KKTC’de Faaliyet Gösteren Türkiye Menşeli Bankalar

	Banka Adı	Şube Sayısı
1.	TC Ziraat Bankası A.Ş.	9
2.	TC Halk Bankası A.Ş.	6
3.	TEB A.Ş.	4
4.	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	7
5.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	16
6.	Denizbank A.Ş.	1

Vizeler

KKTC' ye giriş ve KKTC'nden çıkış, onaylanmış limanlardan ve kapılardan, geçerli pasaport veya seyahat belgesi ile yapılır.

- KKTC'nde elçilik, konsolosluk veya temsilciliği olmayan ülke yurttaşları ile Avrupa Birliği ülkeleri dışındaki ülke yurttaşlarına girişte vize verilebilmesi, en az altı ay geçerli pasaport ile giriş yapılmasına bağlıdır.
- KKTC'nde elçilik, konsolosluk veya temsilciliği olan ülke yurttaşları ile Avrupa Birliği ülkeleri yurttaşlarına girişte vize verilebilmesi, en az iki ay geçerli pasaport ile giriş yapılmasına bağlıdır.
- Çalışma izni Vizesi; Ülkeye Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası uyarınca ön izin ile gelmiş olan kişilere otuz gün süreli olarak verilir. Ülkede elçilik, konsolosluk veya başka temsilciliği olmayan ülke yurttaşlarına böyle bir vizenin verilebilmesi, en az iki yıl geçerli pasaport ile giriş yapılmasına bağlıdır.
- İkamet izni, pasaport veya pasaport yerine geçen belgenin geçerlilik süresinden altmış gün daha kısa süreli olarak verileceğinden, pasaport geçerlilik süresi önemlidir.
- KKTC'nde vize ile kalış süresi, her defasında doksan günü ve her yüz seksen günde doksan günü geçemez.
- Yabancılar, süresi içinde KKTC'nden ayrılacaklarını göstermeleri ve İkamet İzinleri ve Vizeler Tüzüğündeki diğer koşulları yerine getirmeleri halinde, sınır kapılarında ve limanlarında türüne göre en fazla doksan güne kadar vize verilebilir.
- KKTC’ne gelmeden önce vize alması gereken ülke yurttaşlarının hangileri olduğu Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılır.
- Ülkede yasal izinli olanlar ile İkamet İzinleri ve Vizeler Tüzüğündeki 12'nci madde uyarınca ikamet izni muafiyeti olan yabancılardan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne girişte vize istenmez.
- Vize başvurusunda bulunan yabancılardan, giriş limanlarındaki Muhaceret Memurunun takdirine göre, bilgi veya belgeler istenebilir, sorumlu birim tarafından kapsamlı kontrol işlemi gerçekleştirilebilir.

Vize türleri ve süreleri;

Turizm Vizesi:

- (i) Ülkeye turistik ziyaret amacıyla gelip, otelde veya başka bir konaklama tesisinde konaklayacak olanlar ile bu amaçla konut kiralamış olanlara bu husustaki beyanları üzerine en fazla otuz gün
- (ii) Bakan tarafından ayrıca kısıtlama getirilmemesi halinde, ülkeye turistik ziyaret amacıyla gelip, bir yakınının evinde kalacak olanlara en fazla altmış gün,
- (iii) Bakan tarafından kısıtlama getirilmemesi halinde, ülkeye üçüncü dereceye kadar bir akrabasını ziyaret amacıyla gelenlere en fazla altmış gün,
- (iv) Ülkeye resmi ziyaret, iş görüşmesi, konferans, seminer, toplantı, festival, fuar, sergi, sportif etkinlik, kültürel ve sanatsal etkinlik, sağlık turizmi ve benzeri amaçlarla gelenlere, bu durumlarını göstermeleri halinde, gösterdikleri sürenin bir hafta fazlası ile sınırlı olarak verilir.

Staj, Kurs, Değişim Programı, Hizmet İçi Eğitim Vizesi:

Ülkeye staj, kurs, öğrenci değişim programı ve hizmet içi eğitim amacıyla gelmek isteyen yabancılara, bu durumlarını belgelemeleri halinde, belgeledikleri sürenin bir hafta fazlası ile sınırlı olarak verilir.

Çalışma izni Vizesi:

Ülkeye Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası uyarınca ön izin ile gelmiş olan kişilere otuz gün süreli olarak verilir. Ülkede elçilik, konsolosluk veya başka temsilciliği olmayan ülke yurttaşlarına böyle bir vizenin verilebilmesi, en az iki yıl geçerli pasaport ile giriş yapılmasına bağlıdır.

İş Kurma İzni Vizesi:

Ülkeye iş kurma amacıyla gelen kişilere, iş kuracak sermaye sahibi olduğunu göstermesi halinde, otuz gün süreli olarak verilir.

İkamet İzni Vizesi:

Bu tüzükteki ikamet izni türlerinden birisine başvurmak amacıyla ülkeye girecek olan yabancılara aşağıdaki koşullara göre, farklı bir süre öngörülmemişse doksan gün süreli vize verilir:

1. Aile İkamet İzni Başvurusu İçin Vize: Aile ikamet izni için başvuru yapacak olan yabancılara, ülkeye girişlerinde bu amaçla geçerli olan ikamet izni vizesi verilir.
2. Taşınmaz Mal Sahipliği Nedeniyle Vize: Taşınmaz Mal sahibi olduğuna dair tapu belgesi gösterenlere bu amaçla vize verilir.
3. Öğrenci İkamet izni Başvurusu İçin Vize: Öğrenci ikamet izni almak üzere ülkeye gelen yabancılara, öğrenci kayıt veya ön kayıt belgesi sunmaları üzerine altmış gün süreli vize verilir.
4. Adli ve İdari Amaçlı Vize: Ülkeye adli veya idari makamların talepleri veya kararları üzerine gelenlere, bu görev süreleri kadar geçerli vize verilir.
5. Bilimsel Araştırma Amaçlı Vize: Ülkeye bilimsel araştırma amacı ile gelenlere, bu gibi araştırma süresi kadar geçerli vize verilir.
6. Ülkedeki Üniversitelerden Mezun Olanlar İçin Vize: İkamet İzinleri ve Vizeler Tüzüğü'nün 14'üncü maddenin 2'nci fıkrasının (f) bendi uyarınca İkamet izni başvurusunda bulunabilecek olanlara, bu amaçla otuz gün geçerli vize verilir.

KKTC'nde, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların, başka surette yasal izinli olmamaları halinde, ikamet izni almaları zorunludur. Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası uyarınca verilmiş olan çalışma izinleri ve iş kurma izinleri ile Daimi İkamet İzinleri Yasası uyarınca verilmiş olan daimi ikamet izinleri, geçerli oldukları sürelerde, bu tüzük amaçları bakımından ikamet izni olarak kabul edilir ve ayrıca ikamet izni alınması gerekmez.

Yabancı Uyruklunun, KKTC’de Çalışma izinleri

Çalışmak amacıyla KKTC’ye gelmek isteyen yabancı uyruklular için, işverenleri KKTC’ye gelmeden önce Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na çalışma izni başvurusunda bulunmalı ve çalışan adına ön izin alınmalıdır. Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası gereği, bir işverenin işyerinde veya işinde çalışacak yabancı uyruklu kişilerin KKTC’ye pasaportları ile giriş yapmış olmaları ve giriş limanlarında KKTC’ye giriş vizelerini vurdurmuş olmaları şarttır. Ön izin almış yabancı uyruklu çalışanların, Ön İzin Onayında Belirtilen İşte (işyerinde, işverenin yanında) ve Ön İzinde Belirtilen Meslekte çalışmak amacıyla KKTC’ye girmelerine izin verilir.

KKTC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilen ön izin olmadan ülkeye giriş yapan yabancı uyruklu kişiler hiçbir işyerinde istihdam edilemez. Bu kişiler için Çalışma İzni Başvurusunda bulunulamaz. Bir Ön İzin sahibi işçinin KKTC’ye girişinden sonra Ön izinin verildiği işyerinde işe başlamaması halinde Ön İzni iptal olur ve çalışma izni başvuru hakkı düşer.

Yabancı uyruklu bir çalışan KKTC’ye çalışmak amacıyla gelmek istiyorsa işvereni tarafından kendisi adına Bakanlıktan ön izin alınmalıdır. Çalışanı adına ön izin alan işveren, çalışanın adaya girdiği tarihten itibaren en geç 15 gün içinde, çalışanın çalışma izni işlemlerinin tamamlanması için Bakanlığın ilgili birimine (Çalışma Dairesi Bölge Amirlikleri) başvurmalı ve en geç 30 gün içinde bu işlemleri tamamlamalıdır. Bakanlık tarafından değerlendirilen çalışma izni başvurusunun uygun bulunması halinde yabancı uyruklu kişilere çalışma izni verilir. Bakanlık tarafından düzenlenen çalışma izni çalışanın pasaportuna işlenir. Mühür vurma işlemi olarak isimlendirilen bu işlem Çalışma İzin Merkezi’nde yapılır.

Çalışma İzni en az 6 aylık ve en fazla 1 yıllık süre için düzenlenir. 6 aylık veya 1 yıllık çalışma izni süresinin dolmasından sonra, aynı işyeri-işletme ve meslekte, aynı işverenle çalışmaya devam etmeniz halinde Çalışma İzninin yenilenmesi gerekmektedir.

Kaynak: T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği